

УДК 340

DOI 10.37749/2308-9636-2020-2(206)-1

В. С. Ковальський,доктор юридичних наук, доцент,
професор Академії адвокатури України

ТЕОРІЯ ФУНКЦІЙ ПРАВА. ВВЕДЕННЯ

Розвиток теоретичних поглядів щодо функцій права пов'язується зі створенням фундаментальних наукових знань про правові явища, процеси та події. При цьому важливе місце посідає розуміння впливу права на суспільні, політичні, економічні процеси, інститути громадянського суспільства, зв'язування нормами права інститутів державної влади в певних межах, а також питання правової мотивації та ідентифікації людини. Наукові знання про стан, детермінацію та закономірності функцій права, їх функціонування в інформаційно-правовому просторі виявляються на перетині галузевих та міжгалузевих узагальнень, абсорбуванні певних ознак явищ та процесів. Такі знання стосуються, по-перше, розвитку методології аналізу нових соціально-правових явищ (розвиток технології наукового аналізу), а по-друге, вони реалізуються в контексті отримання та закріплення в практичній площині правничих фактів, понять, подій (розвиток юридичної прaxeології). Наукова й практична проблематика функціонального призначення права пов'язана з питаннями інструментів політичного управління, самозбереження суспільства, правової безпеки, меж правової консолідації та професійної компетенції, а також розвитку правосвідомості, правової культури та правової ментальності українських громадян тощо. Теоретичний аналіз проблематики функцій права може бути належним чином проведений за визначення публічних меж функціонування правових відносин, зокрема, об'єднаних в охоронних, регулятивних, організаційних юрисдикціях, адже на сучасному етапі подібні юрисдикції мають в основному відомчий або галузевий характер. Серед багатьох правових явищ, які стали об'єктом функціонального аналізу, останнім часом привертають увагу такі явища: стан та якість правової системи, якість законодавства, послідовність правової політики, правова цивілізованість, власне врегульованість та контрольованість суспільних відносин тощо. Понятійний апарат правової науки останнім часом значно збільшився, хоча при цьому методологічне коло наукових понять та прийомів аналізу залишається практично тим самим. Висновок: теорія функцій права дає змогу визначити об'єкти, предмети та методологію наукового пізнання права в його функціональному призначенні, інтегративній інтерпретації правових понять і категорій.

Ключові слова: функції права, вплив права, зв'язування правом влади, правова ідентифікація, розширення методології наукового аналізу, обмеження прав людини, юрисдикції.

Розвиток теоретичного вчення про функції права пов'язується зі створенням фундаментальних наукових знань та розумінням правових явищ, а також утворенням нового кола з правових категорій та понять. Важливе місце при цьому займає аналіз впливу права на суспільні, політичні, економічні процеси, інститути громадянського суспільства, а також зв'язування нормами права державної влади, обмеження певних прав

фізичних та юридичних осіб та правова ідентифікація людини. Не останнє місце також посідає праворозуміння, що складається в суспільстві щодо правових, політичних та економічних інститутів. Наукові знання про стан, детермінацію та закономірності функцій права, їх функціонування в інформаційно-правовому просторі виникають на перетині галузевих та міжгалузевих узагальнень, створенні певних правових ознак на сут-

нісні зміни, завдяки яким виникають екстрактивні або інклюзивні інститути, створюється системне балансування в контексті «стримувань — противаг», але, що не менш важливо — взаємодії та протидії професійних та громадських думок у суспільстві, проведенні загального діалогу задля дотримання громадянського миру.

Проблематика функціонального призначення права пов'язана з питаннями розвитку правосвідомості, правової культури та правової ментальності українських громадян, виховання солідарності з правом, сприйняттям його як неодмінної цінності.

Розв'язання проблемних питань про стан та соціальну детермінацію певних функцій права є надзвичайно актуальним із точки зору розкриття закономірності розвитку цих функцій, зокрема, в аспектах їх диференціювання на інституціональному, загальносоціальному та нормативному рівнях, а також в аспекті інтегрування в публічній діяльності, що забезпечує ефективну регуляцію, координацію та охорону прав та соціальної активності людини.

Теоретичний аналіз проблем функцій права може бути належним чином проведений за визначення публічних меж функціонування правових відносин, зокрема, об'єднаних в охоронних, регулятивних, адміністративно-організаційних юрисдикціях, адже на сучасному етапі подібні юрисдикції мають в основному відомчий або галузевий характер. Відомчий або виключно галузевий підхід із вирішення проблем функцій права, на наш погляд, по-перше, ускладнює проведення єдиної державної політики, по-друге, свідчить виключно про відомче забезпечення певної діяльності, по-третє, не сприяє створенню національної системи інформації про морально-правову статистику з регулювання, охорони та певних обмежень щодо прав людини і, по-четверте, цементує односторонні оцінки та підходи щодо комплексних явищ, якими є екстрактивні інститути, створює ілюзорну ефективність рішень, які мали би бути адекватними існуючим ви-

кликам. Зокрема, можуть бути наведеними приклади щодо сумнівної продуктивності дискусій про скасування господарського кодексу [1; 2; 3], про введення в правовий обіг категорії «кримінальний проступок» [4; 5; 6; 7], про чергові реформи в пенітенціарній системі [8; 9] тощо. Подібні дискусії мають відбуватися на всіх рівнях, а саме: інституціональному, нормативному, загальносоціальному, але не в останню чергу, професійному, прагматичному. Питання правової праксеології стали наріжним каменем ефективності правових реформ, покладеної в їх основу якості законодавства, його відповідності принципу верховенства права, раціональності та економічності механізмів правового регулювання.

Серед багатьох правових явищ, які стали об'єктом теоретичного функціонального аналізу, останнім часом привертають увагу такі важливі категорії як правова система, якість законодавства, обрії та послідовність правової політики, ефективність правового регулювання, а також загострена проблема правової ідентичності.

Визначення функцій права та визначення функцій держави останнім часом активно пов'язують із рішенням проблем соціальної ідентичності. З правової точки зору ідентичність — це не лише колір шкіри, стать, мова, національна приналежність. Ідентичність мають і люди, і групи людей, і держави. Для держави ідентичність — це визначення модальності поведінки, спосіб публічного визначення державних намірів, пріоритетів, обріїв соціального розвитку. Для громадян — це спектр прав, інтересів та обов'язків, правових орієнтирів. Багаторічні розмови про «імідж» держави та статус громадянина потрібно перевести у площину більш широкого розуміння ролі та місця ідентичності у відносинах із зовнішнім світом. Наділення в правовому сенсі прагнень «європейськості» має надати нашій ідентичності певного європейського обрію, а отже, вміння вести діалог не тільки між собою, але й з європейцями. Притому не лише шляхом пошуку заробітку в євро-

пейських країнах. Але Європа є різною, часом складною й суперечливою. На прикладах відносин із Угорщиною чи Польщею вже є розуміння того, що європейські цінності не виключають політичної боротьби, міжнародної конкуренції, відстоювання власних інтересів чи розбіжностей у трактуванні правових або історичних подій. Проте найбільш складний діалог, якого багато хто бажає уникнути — з Росією. Ця держава скоїла численні злочини проти України, перетворившись на головну загрозу нашої безпеки. Протиставлення РФ вже стало одним із способів відповідати на питання про те, що означає бути громадянином України, а що означає бути громадянином РФ. Як відомо, Президент РФ В. Путін нещодавно підписав зміни до Закону РФ «Про громадянство», відповідно до якого значно полегшується процедура набуття громадянства цієї держави українцями та білорусами [10; 11]. Отже, правова ідентичність у будь-якому разі рухається в бік розширення етнічної маси і як максимум — збільшення території держави «мирним» шляхом. Хоча треба визнати, що наша держава є приреченою на сусідство з Росією, а отже, лінії української ідентичності йдуть паралельно ідентичності обох держав. Значна частина російських політиків вважає, що українці й росіяни — один народ, а значна частина українських політиків — що мета Росії знищити українську державність. Виникає запитання: чи можливе взагалі врегулювання конфлікту на Донбасі, повернення анексованого Криму та й загалом мирне співіснування обох держав? Враховуючи те, що в нас не було оголошено воєнного стану і повної мобілізації, то на запитання щодо відносин двох держав як сусідніх відповідь має бути знайдена в модальності співіснування через певний діалог. Фактично такий діалог ведеться в Мінському форматі і не лише у ньому. Припинення такого діалогу означає залишення з ворогом наодинці. Проте не менш важливою є політика інклюзивного національного діалогу, розкриття проблеми ідентичності у відносинах з РФ. Як відомо,

після Майдану 2014 р. необхідність модернізації політичної системи шляхом, зокрема, системних змін до існуючої Конституції, в Україні обговорювалась як один із найефективніших інструментів подолання політичної кризи та збереження цілісності країни. У березні-квітні 2014 р. це була одна з найбільш активно обговорюваних тем. ОБСЄ, яка перебирала на себе повноваження основного міжнародного медіатора, відправила в Україну експертів з національного діалогу. І в першому офіційному документі щодо врегулювання кризи — Женевській заяві від 17 квітня 2014 р., під якою поставили свій підпис міністри закордонних справ США, ЄС, України та РФ, було чітко вказано: «Анонсований конституційний процес буде всеосяжним, прозорим і відповідальним. Він буде включати негайний початок широкого національного діалогу, який буде враховувати інтереси всіх регіонів і політичних утворень України, а також дозволить врахувати громадську думку і запропоновані зміни» [12].

Інклюзивний національний діалог — це вимога дотримуватися певного зобов'язання. У цивілізованому світі інклюзивний національний діалог є одним із визнаних інструментів із врегулювання політичних криз. Такий діалог, як і будь-який інклюзивний інститут, передбачає національний діалог з усіма частинами суспільства і з усіх питань, які хвилюють ті чи інші суспільні групи. Правничого табу на такий діалог не може бути. Може бути табу на насилля, на заклики до повалення влади чи порушення територіальної цілісності, суверенітету, на звуження прав громадян і громад. Але жодних табу на діалог на тему майбутнього держави, розподілу повноважень між центром і регіонами, громадами і громадянами тощо, а також рішень щодо податків та бюджетних витрат, стану судочинства, компромісів у громадах, позицій щодо мов, які вивчають у школах, бути, на наш погляд, не може. Не мають бути обмеженими права громадян і щодо обговорення питань реінтеграції непідконтрольних територій.

Відповідно до системи права функції виникають як напрями впливу права на соціум. Рух держави до демократії, розбудови соціальної правової держави має відповідати закономірностям функціонального призначення права. Тому треба мати чітке уявлення, яким чином функції права діють в інформаційно-правовому просторі, в якому напрями має відбуватися та чи інша дія, в яких межах вона відбувається.

Функціонування права відбувається в соціальній системі, яка включає, серед іншого, правову ментальність громадян, фахову культуру правників, негативні й позитивні елементи масової правової культури. В цьому контексті функції права мають певні форми і механізм їх відображення. А отже, важливого значення набуває соціальний образ права, зокрема, його сприйняття культурною інфраструктурою суспільства, тобто те, яким чином культивуються традиційні, звичні способи, методи або прийоми регулювання, збереження, охорони суспільних або індивідуальних цінностей. Серед чинників визначення функцій права як соціального явища, зокрема їх змісту, структури, реалізації та ефективності, важлива роль належить складу правових інституцій, що обумовлюють їх юридичні властивості, зокрема інклюзивних чи екстрактивних.

Функціональні властивості певного регулювання виникають у процесі поділу права на об'єктивне та суб'єктивне, матеріальне та процесуальне, абсолютне та відносне, публічне та приватне, регулятивне та охоронне. Специфічні функціональні властивості певних норм і відносин полягають у правомірному примусі, що є характерним для визначення складу делікту (правопорушення), покладення відповідальності, відшкодування шкоди, застосування санкцій, обмеження прав людини. Інші властивості характеризують регулятивні властивості правових норм. Інклюзивні властивості функцій права сприяють і стимулюють інновації розвитку і забезпечують стале економічне зростання та більш рівномірний розподіл багатства в суспільстві.

Проте на сьогодні актуальним питанням є існування в державі екстрактивних інститутів, метою яких є максимізація доходу олігархічної частини суспільства та експлуатація решти суспільства. Серед таких інститутів є: зовні приваблива та досі багато в чому непрозора система державних закупівель; тінювий розподіл бюджетних коштів; формування тарифів на житлово-комунальні послуги, що забезпечує субсидування енергетичних компаній за рахунок населення або бюджетних асигнувань; податкові пільги та дотації окремих галузей економіки, підприємств, що належать олігархам; система корупційного контролювання малого та середнього бізнесу; практика виведення коштів державних підприємств через посередницькі структури; поширена практика державного гарантування кредитів та рефінансування проблемних банків з привласнення кредитних коштів; нерівність прав власності приватної, комунальної та державної власності та поширена практика рейдерського захоплення бізнесу. Ці та інші екстрактивні економічні інститути отримали своє визначення в правових нормах. Як правило, такі інститути стали наслідком злиття інститутів бізнесу та влади [13]. Дані інститути спрямовані на перерозподіл створеної вартості, а не на отримання інноваційного продукту. Інновації є процесом виробництва, який побудований на технологічних та організаційних змінах в економіці. Інновації загрожують олігархічним елітам втратою політичного впливу. Тому вони вкрай не зацікавлені в запровадженні інновацій, а інвестиції здійснюють лише на підтримку екстрактивних інститутів. Це пояснює відсутність суттєвих структурних змін в економіці України. Основне багатство олігархічних еліт зосереджено в сировинних галузях економіки. Олігархічний лад, що склався в нашій державі і ґрунтується на екстрактивних інститутах, є ворожим до інновацій і консервує сировинну спеціалізацію економіки України, унеможливує збільшення добробуту всього суспільства [14]. Саме такий лад під зовнішнім виглядом

демократичних перетворень дає змогу перерозподіляти національний дохід на користь олігархічної еліти за сприяння так само екстрактивних політичних інститутів та всеохоплюючої системної корупції. З цього «заклятого кола» Україна не може вибратися протягом останніх років своєї незалежності, адже періодично змінюються олігархічні еліти, їх ідеологія й риторика, еволюціонують економічні та політичні інститути, але незмінним залишається їх екстрактивний характер. Однак вихід є навіть із таких, на перший погляд, безвихідних ситуацій, і цей шлях подолали вже багато країн із різних континентів. Ці країни вибудували й закріпили економічні й політичні інститути іншого типу — інклюзивні інститути, що забезпечують розподіл гілок влади на законодавчу, виконавчу й судову і при цьому дозволяють досягнути такого рівня політичної централізації, який гарантує законність і порядок, захист прав власності та створення інклюзивних економічних та політичних інститутів [15].

Отже, теорія функцій права стосується, по-перше, розвитку методології аналізу нових соціально-правових явищ (мається на увазі розвиток технології наукового аналізу), а по-друге, вона реалізується в контексті отримання та за-

кріплення в практичній площині правничих фактів, понять, подій (розвиток юридичної праксеології). Наукова та практична проблематика функціонального призначення права пов'язана з питаннями розвитку та впровадження інструментів політичного управління, самозбереження суспільства, правової безпеки та ідентифікації особи та територіальних об'єднань, меж правової консолідації та професійної компетенції, а також розвитку правосвідомості, правової культури та правової ментальності українських громадян. Серед багатьох правових явищ, які стали об'єктом функціонального аналізу, останнім часом привертають увагу такі явища: стан та якість правової системи, якість законодавства, послідовність правової політики, правова цивілізованість, урегульованість та контрольованість суспільних відносин тощо. Понятійний апарат правової науки останнім часом значно збільшився, хоча при цьому методологічне коло наукових досліджень залишається практично тим самим. Таким чином, теорія функцій права дає змогу визначити об'єкти, предмети та методологію наукового пізнання права в його функціональному призначенні, інтегративній інтерпретації правових понять і категорій.

Список використаної літератури

1. Щербина В. С., Резнікова В. В. Господарський кодекс потребує доопрацювання, але не скасування // «Юридичний вісник України» № 50 (1275). С. 5.
2. Буйджі Г. В. Чи така страшна ліквідація ГКУ як її малюють, або те, що мертво, померти не може // «Юридичний вісник України» № 1–2 (127801279). С. 8–9.
3. Селіванова І. Відміна ГКУ спричинить вакуум правового регулювання. Цивільним кодексом України встановлено порядок створення, організаційно-правові форми, правовий статус юридичних осіб виключно приватного права // «Юридичний вісник України». № 4 (1281). 31 січня — 6 лютого 2020 р. С. 5.
4. Азаров Д. Упровадження категорії кримінального проступку: окремі концептуальні проблеми. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/>.
5. Рада має намір ввести в законодавство поняття «кримінальний проступок». За відповідний законопроект проголосували 229 народних депутатів. URL: <https://ua.112.ua/polityka/>.
6. Тацій В. Я., Борисов В., Тютюгин В. І. Актуальні проблеми сучасного розвитку кримінального права України. URL: file://pravoukr-2010-9-pravoukr_2010_9-1.pdf.
7. Наукове та законодавче забезпечення реалізації концепції кримінальних проступків: монографія / за заг. ред. С. В. Ківалова, В. О. Тулякова. URL: <https://www.tulyakov.infosites/default/files/all/dissertations/>.
8. Реформа пенітенціарної системи України. URL: <https://www.slideshare.net/minjust/p-58095593>.

9. Міністерство юстиції у зв'язку з недостатнім фінансуванням планує масове закриття в'язниць і скорочення персоналу // заява міністра юстиції України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2827347-v-ukraini-planuut-masove-zakritta-turem-i-skorocenna-personalu.html>.

10. Указ Президента Российской Федерации № 214 от 27.03.2020 г. «О внесении изменений в Указ Президента Российской Федерации № 183 от 24.04.2019 г. «Об определении в гуманитарных целях категорий лиц, имеющих право обратиться с заявлениями о приеме в гражданство Российской Федерации в упрощенном порядке». URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202003270040>.

11. Указ Президента Российской Федерации № 187 от 29.04.2019 г. «Об отдельных категориях иностранных граждан и лиц без гражданства, имеющих право обратиться с заявлениями о приеме в гражданство Российской Федерации в упрощенном порядке». URL: <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/72136792/>.

12. Резолюція Європейського Парламенту щодо тиску Росії на країни «Східного партнерства» та, зокрема, дестабілізації Східної України. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/news/21744-rezolyucija-jevropejskogo-parlamentu-shhodo-tisku-rosiji-na-krajini-skhidnogo-partnerstva-ta-zokrema-destabilizaciji-skhidnoji-ukrajini>.

13. Зрощення влади і бізнесу. 10 небезпек для України // «Юридичний вісник України». № 37. 2015.

14. Павленко Н. В. Екстрактивні інститути в економічній системі. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1010>.

15. Аджемоглу Д., Робінсон Д. Чому нації занепадають / пер. з англ. О. Дем'янчука. Київ: Наш Формат. 2016. 440 с.

References

1. Shcherbina V. S., Reznikova V. V. The Business Code needs revision, but not repeal // «Ukrainian Legal Bulletin» No. 50 (1275). P. 5.

2. Bujaji G. V. Is the terrible liquidation of the Civil Code as it is portrayed, or that the dead cannot die // Legal Bulletin of Ukraine No. 1—2 (127801279). Pp. 8—9.

3. Selivanov I. The abolition of the CCU will lead to a vacuum of legal regulation. The Civil Code of Ukraine establishes the procedure of creation, organizational and legal forms, legal status of legal entities of exclusively private law // «Legal Bulletin of Ukraine». No. 4 (1281). January 31— February 6, 2020 P. 5.

4. Azarov D. Introduction of the category of criminal misconduct: separate conceptual problems. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/>.

5. The Council intends to introduce the concept of «criminal misconduct» into law. 229 MPs voted in favor of the bill. URL: <https://ua.112.ua/polityka/>.

6. Tatsiy V., Borisov V., Tutyugin V. Actual problems of modern development of criminal law of Ukraine. URL: file://pravoukr-2010-9-pravoukr_2010_9-1.pdf.

7. Scientific and legislative support for the implementation of the concept of criminal misconduct: monograph / by General. ed. S. V. Kivalova, V. O. Tuliakova. URL: <https://www.tulyakov.info/sites/default/files/all/dissertations/>.

8. Reform of the penitentiary system of Ukraine. URL: <https://www.slideshare.net/minjust/p-58095593>.

9. Due to insufficient funding, the Ministry of Justice plans mass closure of prisons and reduction of staff // statement of the Minister of Justice of Ukraine. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2827347-v-ukraini-planuut-masove-zakritta-turem-i-sooncenna-personalu.html>.

10. Decree of the President of the Russian Federation No. 214 of 27.03.2020 «On Amendments to the Decree of the President of the Russian Federation No. 183 of 24.04.2019» On determining for humanitarian purposes the categories of persons entitled to apply for citizenship of the Russian Federation in a simplified manner. «URL: <http://publication.prav.gov.ru/Document/View/0001202003270040>.

11. Decree of the President of the Russian Federation No. 187 of 04/29/2019 «On certain categories of foreign citizens and stateless persons entitled to apply for citizenship of the Russian Federation in a simplified manner». URL: <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/72136792/>.

12. European Parliament resolution on Russia's pressure on the Eastern Partnership countries and, in particular, the destabilization of Eastern Ukraine. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/news/21744-rezolyucija-jevropejskogo-parlamentu-shhodo-tisku-rosiji-na-krajini-skhidnogo-partnerstva-ta-zokrema-destabilizaciji-skhidnoji-ukrajini>.

13. Fusion of power and business. 10 dangers for Ukraine // «Legal Bulletin of Ukraine». No. 37. 2015.

14. Pavlenko N. V. Extractive Institutes in the Economic System. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1010>.

15. Acemoglu D., Robinson J. Why do nations decline / trans. from English. O. Demianchuk. Kyiv: Our Format. 2016. 440 p.

Ковальский В. С. Теория функций права. Введение.

Развитие теоретического учения о функциях права связывается с созданием фундаментальных научных знаний о правовых явлениях, процессах и событиях. Важное место при этом занимает понимание воздействия права на общественные, политические, экономические процессы, институты гражданского общества, связывание нормами права институтов государственной власти, а также правовой мотивации и идентификации человека. Научные знания о состоянии, детерминации и закономерностях функций права, их функционировании в информационно-правовом пространстве, формируются на пересечении отраслевых и межотраслевых обобщений, абсорбировании определенных признаков, явлений и процессов. Такие знания касаются, во-первых, развития методологии анализа новых социально-правовых явлений (развитие технологии научного анализа), а во-вторых, они реализуются в контексте получения и закрепления в практической плоскости юридических фактов, понятий, событий (развитие юридической праксеологии). Научная и практическая проблематика функционального назначения права связана с вопросами инструментов управления на основе права, самосохранения общества, правовой безопасности, правовой консолидации и профессиональной компетенции, а также развития правосознания, правовой культуры и правовой ментальности украинских граждан.

Теоретический анализ проблематики функции права может быть должным образом проведен в определении публичных границ возникновения и изменения правовых отношений, в том числе объединенных в охранных, регулятивных, организационных юрисдикциях; на современном этапе подобные юрисдикции имеют в основном ведомственный или отраслевой характер. Среди многих правовых явлений, которые стали объектом функционального анализа, в последнее время привлекают внимание такие явления: состояние и качество правовой системы, качество законодательства, последовательность правовой политики, правовая цивилизованность, урегулированность и контролируемость общественных отношений. Понятийный аппарат правовой науки последнее время значительно увеличился, хотя при этом методологический круг понятий и приемов анализа остается практически прежним. Вывод: теория функций права дает возможность определить объекты, предметы и методологию научного познания права в его функциональном назначении, интегративной интерпретации правовых понятий и категорий.

Ключевые слова: функции права, влияние права, связывания правом власти, правовая идентификация, расширение методологии научного анализа, ограничения прав человека, юрисдикции.

Kovalskiy V. S. The theory of law functions. Introduction.

The development of the theoretical doctrine of the functions of law is associated with the creation of fundamental scientific knowledge about legal phenomena, processes and events. An important place in this case is occupied by an understanding of the impact of law on public, political, economic processes, civil society institutions, the binding of state power

institutions to the norms of law, as well as legal motivation and identification of a person. Scientific knowledge about the state, determination and laws of the functions of law, their functioning in the information and legal space, is formed at the intersection of industry and intersectoral generalizations, the absorption of certain signs, phenomena and processes.

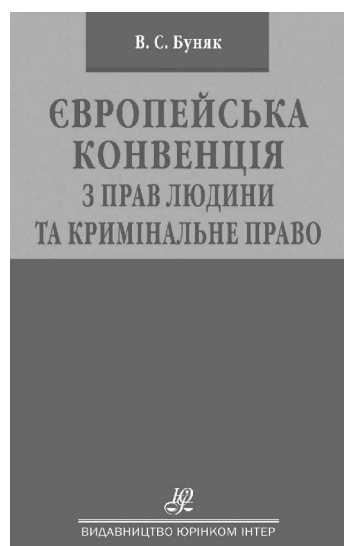
Such knowledge relates, firstly, to the development of a methodology for the analysis of new social and legal phenomena (development of the technology of scientific analysis), and, secondly, they are realized in the context of obtaining and consolidating in the practical plane legal facts, concepts, events (development of legal praxeology).

The scientific and practical problems of the functional purpose of law are related to the issues of management tools based on law, society's self-preservation, legal security, legal consolidation and professional competence, as well as the development of legal awareness, legal culture and legal mentality of Ukrainian citizens.

A theoretical analysis of the problems of the function of law can be properly carried out in determining the public boundaries of the emergence and change of legal relations, including those combined in protective, regulatory, organizational jurisdictions; at the present stage, such jurisdictions are mainly departmental or sectoral in nature. Among the many legal phenomena that have become the object of functional analysis, such phenomena as the state and quality of the legal system, the quality of legislation, the sequence of legal policy, legal civilization, regulation and control of public relations have recently attracted attention. The conceptual apparatus of legal science has recently increased significantly, although at the same time the methodological circle of concepts and methods of analysis practically remains the same.

Conclusion: the theory of the functions of law makes it possible to determine the objects, objects and methodology of scientific knowledge of law in its functional purpose, integrative interpretation of legal concepts and categories.

Key words: *functions of law, influence of law, binding by the right of power, legal identification, expansion of the methodology of scientific analysis, restrictions on human rights, jurisdictions.*



Буняк В. С.

Європейська конвенція з прав людини та кримінальне право: науково-практичний посібник / відп. ред. В. С. Ковальський. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 156 с.

ISBN 978-966-667-755-9

У роботі здійснено аналіз застосування Європейським судом з прав людини фундаментальних принципів кримінального права: *nullum crimen, nulla poena sine lege; lex prospicit, non respicit; mens rea; non bis in idem; гуманізму* тощо. Розглядається роль актів надзаконного кримінального права. Також досліджуються прецеденти Європейського суду, прийняті за статтями 2, 3, 5, 6, 7, 14 Європейської конвенції з прав людини і статтею 4 Протоколу № 7 до Конвенції та міститься детальна класифікація європейського *case-law* з прав людини; окремі прецеденти супроводжуються авторськими коментарями та застереженнями.

Книга розрахована не тільки на тих осіб, які цікавляться практикою Європейського суду або кримінальним правом чи кримінальним процесом. У книзі дотично аналізуються окремі проблеми теорії держави та права, конституційного права, цивільного та комерційного права тощо.

Рішення й ухвали Європейського суду з прав людини в даній роботі досліджуються станом на 01 грудня 2019 року.